

HOLEBIWANDELING IN GENT

Een wandeling doorheen de
geschiedenis van homoseksualiteit
en de beleving ervan in Gent

Boekenwinkel
met koffiebar

Hephaestion
holebi-shop

open
op
zondag

sexy
speeltjes
voor
vrouwen
en mannen!

uniek
in
Gent!

groot
aanbod
condooms!
alle maten
en smaken

groot gamma aan
holebi-gerelateerde artikelen:
literatuur, fotoboeken,
dvd's, sexy speeltjes,
condooms
en regenbooggadgets.

Leesclub Iskander

Lees jij graag boeken en wil je
je gevoelens, gedachten,
woede of liefde over dat boek
delen? Sluit je dan aan bij
leesclub Iskander.

Alle onderwerpen
komen aan bod: zowel holebi-
als wereldliteratuur.

*Schrijf je nu in
en lees de tijd van je leven.*

Je vindt onze nieuwsbrief

- online via www.hephaestion.be
- in je mailbox (stuur ons een mailtje en we nemen je op in het bestand)

Hephaestion holebi-shop

boeken | dvd's | koffiebar | sexy speeltjes | condooms

Kammerstraat 29 | 9000 Gent | 09/335.34.61

www.hephaestion.be | info@hephaestion.be

ma-di-do: 10:00 u - 19:00 u | vr-za: 14:00 u - 01:00 u | zo: 14:00 u - 19:00 u

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel 3

Bronnen 4

Woord vooraf 5

Praktische uitleg wandeling en brochure 6

Beschrijving wandeling 7

Ter inleiding 7

Plan van de wandeling 7

1. Van nu naar de vroege middeleeuwen 8

2. De eerste bloei van de steden (1000-1200) 11

3. De late middeleeuwen (1200-1400) 13

4. Renaissance (1400-1550) 15

5. Reformatie (16e eeuw) 18

6. Contrareformatie (1550-1700) 26

7. Verlichting en industriële revolutie (18e en 19e eeuw) 33

8. Eerste golf van emancipatie (1890-1930) 36

9. Tweede golf van emancipatie (vanaf 1960) 39

10. De toekomst 42

■ BRONNEN

Enkele gebruikte bronnen:

- *over de algemene geschiedenis in de middeleeuwen:*

John Boswell, Christianity, Social Tolerance and homosexuality - Gay people in Western Europe from the Beginning of the Christian Era to the Fourteenth Century, 1980, University Of Chicago Press

- *over een aantal processen in Gent:*

een aantal artikels van Geert Debeuckelare verschenen in tijdschrift voor homogeschiedenis, 1984

- *over een aantal historische figuren:*

A.L. Rowse, Homosexuelen in de geschiedenis, 1977, De Arbeiderspers, Amsterdam

- *over lesbiennes:*

Holebiwandeling Gent: onzichtbare lesbiennes ?!, ongepubliceerde tekst van Kris Das.

- *over Jan van Wetteren:*

Leen Charles en Marie Christine Laleman, het Gentboek, Stad Gent, De Zwarte Doos, Waanders Uitgevers

■ WOORD VOORAF

Deze Holebiwandeling werd uitgestippeld in de jaren 1990.

Naar aanleiding van “10 jaar Casa Rosa” in 2010 besloot Casa Uit op basis van deze wandeling een zoektocht met wedstrijd te organiseren.

Alle info over en de vragen van de zoektocht werden verzameld in een afzonderlijke brochure. De holebiwandeling, beschreven in deze brochure, kan los van de wedstrijd gemaakt worden.

Holebi-etablisementen komen en gaan.
Alle info was correct in het begin van 2010.
De holebigeschiedenis blijft bestaan.

Speciale dank aan Renata Verschraegen voor het nalezen van de teksten en aan Marnix Van Laere voor het uitproberen van de zoektocht.

PRAKTISCHE UITLEG WANDELING EN BROCHURE

Het startpunt

Het startpunt, en ook eindpunt, is Casa Rosa, Kammerstraat 22, 9000 Gent.

De wandeling

De wandeling vormt een lus en bedraagt ongeveer 4 kilometer.

De brochure

De brochure bevat **4 soorten gegevens**:

- **de route:** voor wie de weg wil vinden.
- **wat uitleg bij het parcours en de bezienswaardigheden:**
voor wie wil weten wat er te zien valt tijdens de wandeling en wat er gebeurde of nog gebeurt langs het parcours.
- **verdere achtergrondinfo:**
voor wie meer wil te weten komen over (de geschiedenis van) holebiseksualiteit en de beleving ervan in Gent.
- **illustraties:**
voor wie info graag geïllustreerd ziet door foto's, kaarten en historische documenten.

BESCHRIJVING WANDELING

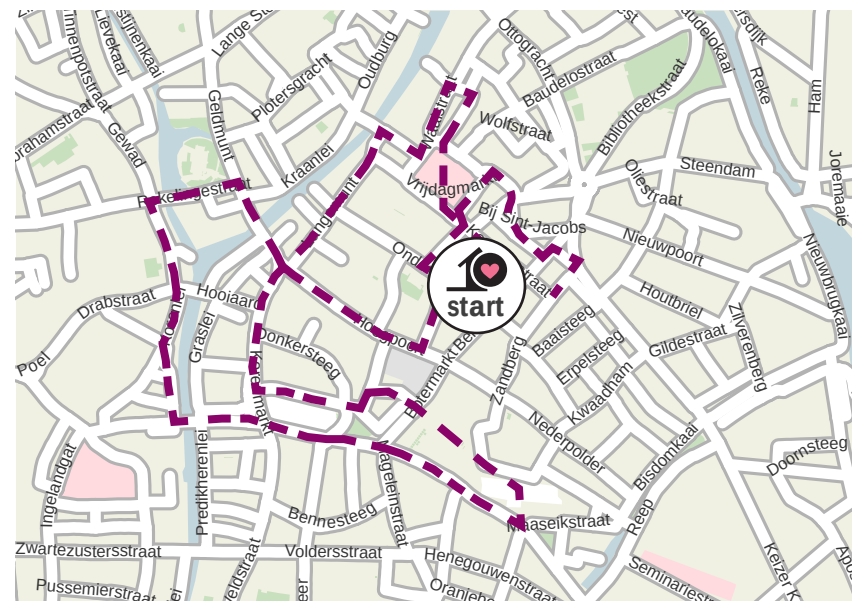
Ter inleiding

Deze holebiwandeling is een wandeling doorheen de stad en passeert langs ontmoetingsplaatsen van holebi's.

Deze wandeling wil echter meer zijn: het is een wandeling doorheen de geschiedenis van homoseksualiteit (uiteraard is de houding ten opzichte van homoseksualiteit steeds een gevolg van de houding ten opzichte van seksualiteit in het algemeen, zodat deze wandeling ook een wandeling zal zijn doorheen de geschiedenis van seksualiteit). We gaan naar een aantal plaatsen die we kiezen als symbool voor een bepaalde tijdsperiode en gaan na hoe men in die periode stond tegenover seksualiteit in het algemeen en tegenover homoseksualiteit in het bijzonder.

Op bepaalde plaatsen in de stad wordt het symbolische decor een reëel decor: op die plaats heeft er een zeer concrete gebeurtenis plaats gevonden die de algemene houding t.o.v. homoseksualiteit illustreert, of het is een plaats waar homoseksuelen hun geaardheid beleefden, in het verleden of in het heden.

Plan van de wandeling

1. Van nu naar de vroege middeleeuwen

**We starten aan Casa Rosa in de Kammerstraat,
steken de Belfortstraat over naar het 2e deel van de Kammerstraat.**

De Kammerstraat is anno 2010 een straat met hoog holebigehalte.

Casa Rosa is er gehuisvest sinds 2000. Sinds 2009 is er Hephaestion, koffiebar en shop voor boeken, dvd's, condooms en sexy speeltjes.

Op de hoek met de Koningstraat is er de King Street, een discotheek die haar hoogtepunt kende in de discoperiode van de jaren 1980.

**Op het einde van de Kammerstraat slaan we links
de Koningstraat in tot aan de Vlasmarkt.**

De straatnamen, Vlasmarkt en Oude Schaapsmarkt (de straat loodrecht op de Vlasmarkt rechts), nemen ons onmiddellijk terug in de tijd, tot in de middeleeuwen, toen de landbouwproducten nog verhandeld werden op de plaatselijke markten verspreid over de hele stad.

In de Oude Schaapsmarkt bevond zich in de jaren 2000 de sauna Boy's Avenue (nu een "erotische sauna voor koppels en singles).

Sauna's

Gent kent geen echte traditie van homosaua's, zoals Antwerpen of Brussel. Al bij al is Gent een kleine stad, waar ook het gay uitgangleven beperkt in omvang is. Sinds 2004 is er de sauna Spades 4Our in de Koning Albertlaan.

Rechts gaat de Vlasmarkt over in Sint-Jacobsnieuwstraat. Op nr. 50 van de Sint-Jacobsnieuwstraat bevindt zich een van de vele stadspaleizen uit de 18e eeuw.

In de vroegere bijgebouwen en paardenstallen is de fuifzaal Cocteau gevestigd (normale ingang in de Jan Palfijnstraat), waar ook holebigroepen af en toe een fuif houden.

Tijdens de Gentse feesten organiseert Casa Rosa er sinds 1996 een aantal fuiven in de fuifzaal en op de binnenkoer (ingang Sint-Jacobsnieuwstraat).

Wie wil wandelen naar de plaats waar Gent ontstond, moet naar het Gerard Duivelsteen. Op die plaats ontstond er in de 10e eeuw een "portus" (haven), een eerste stadskern, oplopend vanaf de Schelde naar de Zandberg toe. Een tweede nederzetting ontstond rond het castrum van de graaf op het huidige Sint-Veerleplein.

Nog vroeger was er een nederzetting aan de samenvloeiing van Leie en Schelde. In de 7e eeuw stichtte Amandus daar de Sint-Baafsabdij.

Homoseksualiteit en het vroege christendom

De opkomst van het christendom en zeker de verheffing ervan tot staatsgodsdienst deed de tolerantie tegenover homoseksualiteit die aanwezig was in het Romeinse rijk sterk verminderen.

De belangrijke kerkvader Augustinus (4e eeuw) nam de Alexandrijnse regel over (seks enkel toegelaten voor de voortplanting binnen het huwelijk).

De ineenstorting van het Romeinse rijk betekende ook de vervanging van een grotendeels stedelijke cultuur door een landelijke cultuur, die in de regel minder ruimte biedt aan diversiteit.

Er zijn over de houding tegenover seksualiteit in de vroege middeleeuwen bijna geen gegevens voorhanden. Er zijn geen sporen van repressie van homoseksuelen, maar men mag aannemen dat het in principe niet aanvaard werd. Sommige bepalingen uit de regel van Benedictus kunnen geïnterpreteerd worden als een poging om homoseksueel gedrag tussen de monniken te voorkomen.

Uit de regel van Benedictus

Hoofdstuk 22: Hoe zullen de monniken slapen?

1. Iedereen zal slapen in een afzonderlijk bed.
4. Een kandelaar zal blijven branden in dit lokaal tot de ochtend.
5. Ze zullen slapen met de klederen aan en met een riem of koord rond de taille.
7. De bedden van de jongste broeders zullen niet naast elkaar geplaatst worden, maar gescheiden door de bedden van de ouderen.

Homoseksualiteit vóór het christendom

Het begrip “homoseksualiteit” zelf dateert pas uit de 19e eeuw, maar seksuele contacten tussen personen van hetzelfde geslacht hebben natuurlijk altijd bestaan. In de middeleeuwen gebruikte men bv. het begrip “sodomie” (afgeleid van de bijbelse stad Sodom) voor alle vormen van afwijkende seksualiteit (ook met dieren) en het begrip “tribadie” (afgeleid van een Grieks woord dat wrijven betekent) voor seksueel contact tussen vrouwen.

Allicht hebben de betrokkenen voor een deel hun handelingen op een andere manier beleefd dan de personen die men later als “homoseksueel” betitelde en dan de personen die vandaag de dag “holebi” worden genoemd.

De oudste gekende literaire tekst, het Gilgamesj-epos uit de Babylonische cultuur (in spijkerschrift), bevat verwijzingen naar seksueel contact tussen de held Gilgamesj en zijn vriend Enkidoe.

Ook bij de Ilias, de oudste literaire tekst uit de Griekse cultuur, en bij het verhaal over David en Jonathan, de oudste literaire tekst uit de Bijbel, ligt een homoseksuele interpretatie voor de hand.

Samenvattend kan je stellen dat in de meeste culturen homoseksualiteit in een of andere vorm aanvaard werd, bv. als inwijdingsritueel, religieus-ceremonieel gedrag, pedagogische relatie, relatie tussen strijdmakkers.

In veel strijdsculturen, waaronder je ook de Griekse beschaving mag rekenen, speelde niet zozeer het onderscheid “van verschillend of gelijk geslacht” de centrale rol, maar wel het onderscheid “actieve of passieve rol”. Een volwassen man mocht wel vrijen met een andere man, maar niet de passieve (dat is de vrouwelijke) rol op zich nemen. Een Atheense burger bijvoorbeeld mocht wel een relatie aangaan met een jongeling, die dan de passieve rol vervulde, maar niet met een andere volwassen man, tenzij het om een slaaf ging, want dat telde toch niet mee. Grote uitzondering is de joodse cultuur.

De joodse wet veroordeelt homoseksualiteit uitdrukkelijk en stelt als straf de doodstraf (zie bv. Leviticus, hoofdstuk 18 en 20).

Vanaf de 4e eeuw vóór Christus, de zogenaamde hellenistische periode, met de uitbreiding van de Griekse cultuur over de toenmalige wereld, ontstaan filosofieën en religies die sterk de nadruk leggen op het geestelijke en een andere wereld dan de stoffelijke wereld, zoals het neoplatonisme en bepaalde mysteriegodsdiensten. Deze ascetische richtingen zijn sterk antilichamelijk en tegen seksualiteit. Deze houding leidt tot de zogenaamde Alexandrijnse regel (genoemd naar de Egyptische stad Alexandrië, het belangrijkste culturele centrum in die tijd): seks is enkel toegelaten als het dient voor de voortplanting. Een grote vijandigheid tegenover homoseksualiteit is uiteraard het gevolg.

Het christendom, een religie over (en niet van) de joodse religieuze figuur Jezus van Nazareth, gesticht door zijn volgelingen (met Paulus als belangrijkste figuur), is een mengeling van het jodendom en hellenistische filosofische stromingen.

Het spreekt voor zich dat deze godsdienst grotendeels vijandig zal staan tegenover homoseksualiteit.

We wandelen naar links de Vlasmarkt over tot de voorgevel van de Sint-Jacobskerk, die we kiezen als symbool voor de periode 1000- 1200.

2. De eerste bloei van de steden (1000-1200)

De twee Gentse vroegmiddeleeuwse woonkernen, aan de Reep en aan het Gravensteen, werden verbonden door de huidige Hoogpoort en Nederpolder. Geleidelijk aan vormden ze één geheel en namen vanaf 1000 grote uitbreiding. Rond 1060 ontstaan koopliedengilden en reeds vóór 1100 zijn er meerdere parochiekerken.

Zo is er op St-Jacobs reeds een kerk vóór 1100. De oudste overblijfselen van de huidige kerk, met een voorgevel gerestaureerd in romaanse stijl, dateren van rond 1150.

Op cultureel vlak kan men in de periode 1000-1200 spreken van een soort renaissance, een culturele heropstanding.

De eerste universiteiten ontstaan, de theologie beleeft een bloei, de filosofie ontdekt de Griekse filosoof Aristoteles, in de literatuur wordt de hoofse liefde bezongen en wordt verwezen naar de Griekse mythologie.

Homoseksualiteit in de jaren 1000-1200

De bloei van een stedelijke cultuur leidde tot een zekere tolerantie tegenover seksualiteit. Uitingen hiervan waren:

- de hoofse minnellyriek
- de bekende liefdesgeschiedenis tussen theoloog Abelard en Héloïse
- het ontstaan van badhuizen, met erotische geladenheid (voor een stuk te vergelijken met de hedendaagse sauna's).

De tolerantie tegenover seksualiteit ging gepaard met een tolerantie tegenover homoseksualiteit.

Uitingen van de relatieve tolerantie tegenover homoseksualiteit:

- pogingen (van bv. Ivo van Chartres) om de kerk aan te zetten tot optreden tegen homoseksuele praktijken hadden geen succes
- de bekende theoloog Anselmus van Canterbury (1033-1109) schreef naast zijn zeer beroemde godsbewijs (het zogenaamde ontologisch godsbewijs) ook homo-erotische liefdesbrieven en poëzie (zie voorbeeld hieronder)
- er bestond een homoseksuele subcultuur met o.a. homo-erotische poëzie, die vaak gebruik maakte van de mythologische figuur Ganymedes, bemind door Zeus (bv. van de hand van bisschop Baudri van Bourgueil of Marbod van Chartres verbonden aan de school van Chartres)
- de homoseksuele geaardheid van de Engelse koning Richard Leeuwenhart (1157-1199), die verliefd was op de Franse koning, was algemeen bekend en gaf geen noemenswaardige problemen
- ook van vrouwelijke religieuzen zijn homo-erotische brieven bewaard (zie voorbeeld hieronder).

Uit de brieven van Anselmus van Canterbury (11e eeuw) aan zijn leerlingen

Waar je ook gaat, mijn liefde volgt jou, en waar ook ik ben, mijn verlangen omhelst jou.

Wat zal een brief van mij jou tonen dat je niet reeds weet, mijn tweede ziel?

Ga naar de slaapkamer van je hart en kijk naar de toewijding van jouw trouwe liefde, dan zal je de liefde van je trouwe vriend kennen.

Broeder Anselmus aan Dom Gilbert, broeder, vriend, beminde minnaar...

zoet voor mij, zoetste vriend, zijn de geschenken van jouw zoetheid, maar ze kunnen niet in de verste mijn verlaten hart troosten voor het missen van jouw liefde. ...

Maar jij hebt juist door onze scheiding het gezelschap gewonnen van iemand anders, die jij niet minder - of zelfs meer - bemint dan mij; terwijl ik jou verloren heb en er niemand is om jouw plaats in te nemen. Jij geniet van jouw troost, terwijl er voor mij niets overblijft dan hartenpijn.

Gedicht in een brief van een non uit het klooster in Tegernsee (Beieren) aan een medezuster (12e eeuw)

Ik bemin jou boven alles anders

Jij alleen bent mijn liefde en verlangen

Als een tortelduif die haar gezelschap heeft verloren

En voor altijd op een dode tak zit

Zo treur ik onophoudelijk

Tot ik weer van jouw liefde kan genieten.

Opzij van de Sint-Jacobskerk staat een beeldhouwwerk van Walter De Buck, als eerbetoon aan de Gentse volkszanger Karel Waeri (1848-1898). Waeri zong politiek geëngageerde liederen, waarin hij de schrijnende armoede van de arbeiders aankloeg, maar ook, later op de avond zijn "vetjes", vol erotische beeldspraak.

Walter De Buck heeft een aantal liedjes van Waeri opgenomen en getuigt ook in zijn eigen liedjes van een grote beslagenheid in erotische beeldspraak, genre 't Vliegerke, De Veugelmart en Mijn Loetse.

<i>De mannen zijn de besten</i>	<i>De vrouwen zijn de besten</i>
<i>Dat weet toch iedereen</i>	<i>Dat weet toch iedereen</i>
<i>De wijven dat zijn pesten</i>	<i>De mannen dat zijn pesten</i>
<i>Dat vindt men algemeen.</i>	<i>Dat vindt men algemeen.</i>

2 versies van het refrein van De besten,
een liedje van Karel Waeri, opgenomen door De Buck

We gaan via de Wijzemanstraat naar de Vrijdagmarkt.

3. De late middeleeuwen (1200-1400)

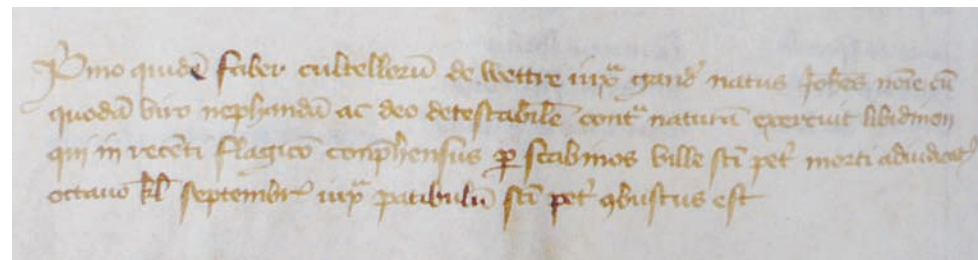
Pas na 1200 maakte de bebouwing hier plaats voor een markt.

De 13e eeuw bracht verdere uitbreiding en bloei van de stad. Er werd een nieuwe omwalling gebouwd, vervolledigd rond 1300. De bouw van het Belfort ving aan in 1314 en werd beëindigd in 1380.

Vanaf 1200 kwamen er ook veranderingen op vlak van de houding t.o.v. seksualiteit: er kwam meer vijandigheid tegenover seksualiteit en sodomie werd meer en meer bestreden.

De oudste vermelding van een veroordeling wegens sodomie, uit 1277, wordt bewaard in Bazel. De 2e oudste vermelding bevindt zich nu in het stadsarchief van Gent.

Een document, bewaard in een register met allerlei juridische voorbeelden in het archief van de Heerlijkheid van Sint-Pieters, vermeldt dat op 24 augustus 1292 een zekere mesmakersknecht, genaamd Jan van Wetteren, op de Vrijdagmarkt verbrand werd, omdat hij betrappt was op "het beoefenen van tegennatuurlijke lusten".

We slaan (recht tegenover het Toreken) de Serpentstraat in en gaan op het einde naar links, een kort stukje de Onderstraat in.

We slaan rechts de Schepenhuisstraat in en komen zo recht op het Stadhuis in de Hoogpoort uit.

Houding tegenover (homo)seksualiteit in hoge en late middeleeuwen

Op de Concilies van Lateranen (dit verwijst naar de toenmalige verblijfplaats van de paus, het paleis van Lateranen in Rome, waar deze kerkvergaderingen plaats vonden) werden o.a. volgende beslissingen genomen:

- het huwelijk werd onverbreekbaar verklaard en moest bekend worden gemaakt,
- het celibaat van priesters, reeds ingesteld door Gregorius de Grote in de 6e eeuw, maar in verval geraakt, werd weer verplicht,
- de biecht werd ingesteld, wat de controle op het gedrag van de gelovigen versterkte,
- de dagen waarop seks toegelaten is, werden teruggebracht tot dinsdag en woensdag.

De kerk verstrakte ook haar houding tegenover sodomie. Het Derde Concilie van Lateranen (1179) bepaalde dat homo's geëxcommuniceerd worden. De beroemde theoloog Thomas van Aquino (1225-1274) veroordeelde sodomie in scherpe bewoordingen.

De burgerlijke overheden volgden. Tussen 1250 en 1300 werd bijna overal in Europa de wetgeving verstrakt. Vóór 1250 werd nergens in de wetgevingen over homoseksualiteit gesproken, rond 1300 stond er bijna overal de doodstraf op.

Uitingen van de toenemende vijandigheid waren:

- de homoseksualiteit van de Engelse koning Edward II (1284-1327) werd aangewend om hem te bekampen; hij werd vermoord door een brandende staaf in zijn anus, terwijl de geslachtsorganen van zijn tweede minnaar Hugh werden afgesneden en in het openbaar werden verbrand vóór hijzelf werd onthoofd,
- executies omwille van sodomie, hoewel niet veel gevallen gedocumenteerd zijn.

De oorzaak van deze toenemende intolerantie is niet duidelijk.

Ze kan niet verbonden worden aan economische achteruitgang (pas in de 2e helft van de 14e eeuw kwam er een economische crisis, met o.a. een pestepidemie).

Beperking van seksualiteit volgens een middeleeuws manuscript

Het is verboden seks te hebben op volgende dagen:

- maandag, want die dag is toegewijd aan de overledenen,
- donderdag, want dan wordt de gevangenneming van Christus op Witte Donderdag herdacht,
- vrijdag, want dat is de dag waarop Christus gestorven is,
- zaterdag, want die dag is toegewijd aan de Heilige Maagd Maria,
- zondag, want dan wordt de verrijzenis van Christus herdacht.

4. Renaissance (1400-1550)

Het eerste deel van het stadhuis in de Hoogpoort is in Brabantse gotieken dateert nog uit de middeleeuwen (1518-39 - het eerste schepenhuis werd reeds rond 1320 gebouwd voor de Schepenen van de Keure, die verantwoordelijk waren voor het algemeen bestuur en de financiën van de stad en voor de strafrechtspraak). Het uitspringende deel is de vroegere kapel, nu trouwzaal.

Het deel ernaast is de Bollaetskamer (1580-82). Dit deel is in de nieuwe renaissancestijl, die teruggrijpt op de oudheid (zie de drie soorten zuilen: Dorische, Ionische, Korinthische). Tussen 1595 en 1621 wordt in dezelfde stijl een vleugel bijgebouwd voor de Schepenen van Ghedele (verantwoordelijk voor burgerlijke rechtspraak, o.a. het verdelen van erfenissen), de gevel aan de Botermarkt. In het stadhuis komt de renaissancestijl vrij laat.

De overgang van de middeleeuwen naar een nieuw tijdperk was reeds rond 1400 begonnen, met o.a.

- forse uitbreiding van de handel en de geleidelijke opkomst van het kapitalisme.
- opkomst van het humanisme – dat de mens meer en meer centraal stelde.
- opkomst van de renaissance, het aandacht schenken aan de humanistische cultuur van de oudheid.

Gekend is vooral de renaissance in Italië, met kunstenaars die de mens weer uitbeeldden in zijn volle schoonheid. De Italianen maakten daarbij gebruik van de oude Romeinse en Griekse kunst.

In de Nederlanden uitte deze nieuwe geest zich bij de zogenaamde Vlaamse Primitieven. Centrale figuren zijn de gebroeders Van Eyck (die in Gent verbleven en er het wereldberoemde Lam Gods schilderden, te bewonderen in de kathedraal) en Rogier van der Weyden (die werkte in Doornik en Brussel- zijn werk De zeven sacramenten werd wel besteld door de abt van de Gentse Sint-Pietersabdij, Filips I Conrault, maar bevindt zich nu in KMSK Antwerpen).

Dit alles leidde op vlak van seksualiteit echter niet tot een versoepeling. Er zijn wel meerdere getuigenissen van homoseksueel gedrag bij kunstenaars en bij de machthebbers, maar de houding blijft negatief.

De opkomst van het kapitalisme zet een civilisatieproces in gang, dat moet leiden tot meer disciplineren, ook op vlak van seksualiteit. Het verpretingsproces wordt ingezet.

Civilisatieproces

Het civilisatieproces (beschreven door de socioloog Norbert Elias) betekent dat de onmiddellijke uiting van driften, op vlak van eten, ontlasten, vrijen, maar ook op vlak van het gebruik van geweld, werd bestreden. Het menselijk gedrag werd aan steeds meer regels onderworpen bv. tafelgewoontes, toiletgewoontes, kledingmodes.

Zo schrijft Erasmus in een boekje over de opvoeding van een prins dat een “geciviliseerd” iemand zich achter een pilaar moet zetten als hij in de kerk kakt en dus niet zoals de “boeren” gewoon zijn broek moet afsteken in de kerk.

Later gaan de lagere klassen het gedrag van de hogere klassen overnemen (statusstreven), zodat de hogere klassen een nieuwe regel introduceren.

Het einde van deze dynamiek is dat we ons vandaag de dag ontlasten in een aparte kamertje waar niemand ons kan zien en dat we het product zo vlug mogelijk afvoeren met waterspoeling.

Het gebruik van geweld werd aan de burger ontnomen en toegekend aan de politieke machthebbers, die daarvoor de politie in het leven riepen.

Later werd de bevolking geleerd om de nieuwe regels en taboes te interioriseren.

Wie de regels overtreedt, voelt zich niet alleen schuldig (dus t.o.v. de andere mensen die hem kunnen straffen) maar beschaamd (dus t.o.v. zichzelf of zijn geweten dat de eigenaar zelf straft met een schaamtegevoel).

Het schaamtegevoel over de geslachtsstreek – op een bepaald ogenblik schaamstreek genoemd – is dus niet natuurlijk, maar tot stand gekomen door een cultureel proces van enkele eeuwen. Tijdens de opvoeding wordt dit proces versneld herhaald: het kind wordt geleerd zich te schamen over het seksuele.

vnr: Dürer, DaVinci, Michel Angelo

Homoseksualiteit in de renaissance (vanaf 1400)

Het zou niet verwonderen als met de renaissance en de mindere nadruk op het geloof er een zekere tolerantie kwam.

In de kunst, die haar aandacht richtte naar de oudheid, was er opnieuw plaats voor een homo-erotische geladenheid. Beroemd zijn de beelden van David van o.a. Donatello en Michelangelo, die de mannelijke schoonheid verheerlijken.

De homoseksuele geaardheid van sommige renaissancekunstenaars en schrijvers is gedocumenteerd. Voorbeelden zijn Erasmus, Michelangelo, die homo-erotische poëzie schreef, en Leonardo da Vinci (over wiens geaardheid Freud een boek schreef). Over andere kunstenaars bestaan vermoedens. Een voorbeeld is Albrecht Dürer (over wie meer verderop in deze wandeling).

Ook bij de maatschappelijke toplaag waren er personen wier homoseksuele geaardheid algemeen bekend was. Voorbeeld is de Franse koning Henri III (1519-1559), bekend omwille van zijn favoriete hovelingen of “mignons”. Toch nam de maatschappelijke tolerantie in feite niet toe.

Kunstenaars hebben steeds een zekere vrijheid opgeëist en in min of meerdere mate gekregen. Deze vrijheid bleef echter zeer beperkt. Leonardo da Vinci werd 2 maanden gevangen gehouden op beschuldiging van seksuele omgang met een 17-jarige jongen. Ook koningen beschikken steeds over een grotere vrijheid en staan vaak boven de wet. Ten opzichte van de gewone burgers en kleine lui bleef de repressie bestaan. Executies omwille van sodomie bleven voorkomen (we vermelden verderop twee voorbeelden). De houding tegenover seksualiteit in het algemeen was, ondanks de verminderde greep van de religie, er een van toenemende onderdrukking en controle.

De openbare badhuizen uit de middeleeuwen en bordelen werden gesloten (in Frankrijk in 1538, in Engeland in 1546). Een deel van de verklaring ligt bij de opkomst van syfilis, een geslachtsziekte die sinds de ontdekkingsreizen naar Amerika zijn intrede deed in Europa. De voornaamste verklaring ligt echter bij een algemeen maatschappelijk proces dat ingezet wordt met het ontstaan van het kapitalisme: het civilisatieproces, wat neerkomt op een toenemende disciplinerende, vereist voor de totstandkoming van een samenleving waarin de economische groei steeds belangrijker wordt.

We gaan de Hoogpoort rechts in.

Recht tegenover het stadhuis bevindt zich het holebicafé The Out (misschien ondertussen gesloten wegens einde huurcontract).

Op het einde van de Hoogpoort gaan we rechtdoor via de Groentenmarkt, de Vleeshuisbrug en de Kleine Vismarkt naar het Sint-Veerleplein aan het Gravensteen.

5. Reformatie (16e eeuw)

Het Gravensteen weerspiegelt de hele geschiedenis van Gent. Aanvankelijk een houten versterking van de graven van Vlaanderen, vanaf 1180 een stenen burcht, kreeg het reeds in de 14e eeuw voornamelijk een gerechtelijke en administratieve functie als gevangenis, rechtszaal, vergaderzaal voor de Raad van Vlaanderen (hieraan wordt herinnerd door de schandpaal midden op het plein en door het museum van gerechtelijke voorwerpen en foltertuigen in het Gravensteen zelf). In 1807 werd het een katoenspinnerij en raakte later in verval. Voor de wereldtentoonstelling van 1913 werd het gerestaureerd. Wij kiezen het, in aansluiting op de gerechtelijke functie, als symbool voor een uiterst woelige periode in Gent en Vlaanderen, de reformatie.

Rond 1520 ontwikkelde Luther zijn protestantse leer, spoedig gevolgd door Calvijn en Zwingli (leider van de Wederdopers, een van de meer revolutionaire strekkingen). Dit was het begin van een hevige strijd tussen de katholieke machthebbers en de protestanten. De religieuze strijd was ook een politiek conflict tussen de Spaanse overheerser (katholiek) en de opstandige Nederlanders (meestal protestants) én een klassenconflict tussen de lagere, verpauperde klassen die protestants werden (bv. de vele textielarbeiders uit de Westhoek die werkloos waren) en de leidende klassen, die meestal katholiek bleven.

Al in 1520 deed de Raad van Vlaanderen op het plein vóór het Gravensteen de boeken van Luther verbranden.

In 1551 en 1559 moesten hier de Wederdopers hun geloof herroepen.

In 1566 was er een eerste beeldenstorm.

In 1567 arriveerde Alva, die een sterke repressie tegen de opstandelingen invoerde (de Bloedraad).

In 1576 werd de Pacificatie van Gent gesloten: de katholieke edelen, voornamelijk van het Zuiden, en de protestantse edelen, voornamelijk uit het Noorden, sloten een bestand. Als landvoogd Don Juan de Spaanse troepen terugriep, laaide de strijd weer op.

In 1577 veroverden de protestanten in Gent de macht en in mei 1578 werd er een calvinistische republiek uitgeroepen. Er volgde een nieuwe beeldenstorm en de monniken van de beeldenorden werden uit de stad verdreven. Het klooster van de Karmelieten (in het Patershol) en van de Dominicanen (in Onderbergen) werden calvinistische academies.

De calvinistische republiek hield een paar jaar stand. Pas op 17 september 1584 heroverde de Spaanse afgevaardigde Farnese de stad.

Homoseksualiteit tijdens de reformatie (16e eeuw)

De reformatie kan gezien worden als een reactie tegen de invloed van de renaissance op de katholieke kerk.

De katholieke leiders werden meer en meer werelds. Dit uitte zich in hun streven naar macht, maar ook in lossere seksuele zeden.

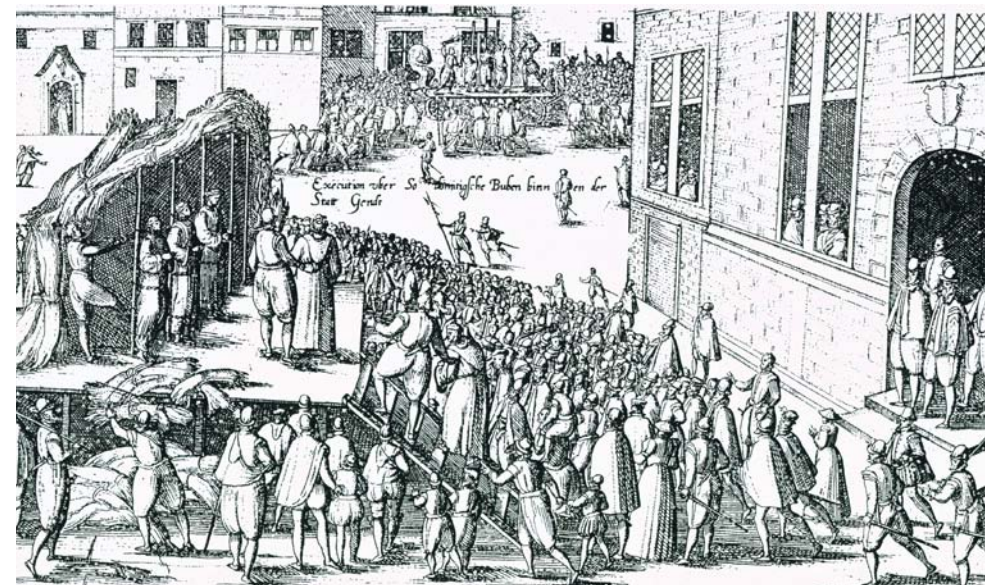
Bekend is paus Alexander VI (pauze van 1492 tot 1503), vader van 4 kinderen, waaronder de beruchte Cesare en Lucretia Borgia.

Volgende pausen worden genoemd als hoogstwaarschijnlijk homoseksueel:

- Paul II (1464-1471)
- Sixtus IV (1471-1484, gaf zijn naam aan de Sixtijnse kapel)
- Julius II (1503-1513, liet het plafond van de kapel beschilderen door Michelangelo)
- Julius III (1550-1555, eveneens opdrachtgever van Michelangelo, benoemde een 17-jarige jongen tot kardinaal).

De lange lijst van (vermoedelijk) homoseksuele pausen (in de 20e eeuw moeten hier Johannes XXIII en Paulus VI aan toegevoegd worden) bevestigt de stelling (die ook Marguerite Yourcenar aanhaalt in haar roman *L'oeuvre au noir*) dat personen hoog op de maatschappelijke ladder zich veel meer kunnen permitteren dan gewone lieden.

In het algemeen kan het protestantisme omschreven worden als een terugkeer tot het echte geloof zoals in de bijbel beschreven. Vooral in het calvinisme leidde dit tot een strengere leer, ook op vlak van seksuele moraal.

terechtstelling bedelmonniken op Vrijdagmarkt

In het kader van de vervolging van katholieken tijdens de calvinistische republiek in Gent werden een aantal bedelmonniken beschuldigd van sodomie. Na foltering in het Gravensteen werden 3 minderbroeders en 5 augustijnen schuldig bevonden en verbrand op de Vrijdagmarkt.

Het is merkwaardig dat Louis Paul Boon in zijn Geuzenboek, dat nochtans een aaneenschakeling is van namen en data, geen melding maakt van dit proces. Het wordt daarentegen wel vermeld in de roman *L'oeuvre au noir* van de Belgisch-Franse lesbische schrijfster Marguerite Yourcenar (zij het met een aantal historische onjuistheden).

Uit “L'oeuvre au noir” van Marguerite Yourcenar

Het nachtelijk heen-en-weer geloop begon weer: acht passen tussen de kist en het bed, twaalf passen tussen het dakraampje en de deur: hij versleet de vloer in wat reeds de wandeling van een gevangene was. Hij had altijd al geweten dat sommige van zijn passies, welke met vleselijke ketterij werden gelijkgesteld, hem het lot konden doen ondergaan dat aan ketters is voorbehouden, namelijk de brandstapel. Men gewent zich aan de wreedheid van de wetten van zijn tijd, zoals men went aan de oorlogen veroorzaakt door de menselijke zotternij, aan de ongelijkheid in levensomstandigheden, aan de slechte bewaking van de wegen en aan de vervuiling van de steden. Het sprak vanzelf dat men kon branden om het feit dat men Gerhart had bemind, evengoed als men geroosterd kon worden om het lezen van de bijbel in de volkstaal.

Die wetten, nutteloos door de aard zelf van wat ze pretendeerden te straffen, troffen noch de rijken, noch de groten dezer aarde: de nuntius van Innsbruck had zich beroemd op obscene verzen die een arme monnik de vuurdood zouden hebben gekost; men had nog nooit een adellijk heer in de vlammen zien werpen omdat hij zijn page had verleid. Ze bedreigden minder bekende vissen: in weerwil van de angels, de netten en de toortsen vervolgen de vissen voor het grootste deel in de donkere diepten hun weg zonder spoor, zonder zich al te veel aan te trekken van hun soortgenoten die bloedend op het dek van een boot spartelen. Maar hij wist ook dat de wraakzucht van een vijand, een moment van razernij en zinsverbijstering van een menigte, of gewoon de botte strengheid van een rechter genoeg waren om misschien onschuldige beklaagden de dood in te jagen.

Deze verwarde tijden bevorderden de verklikkerij in alle opzichten. Het lagere volk, heimelijk partij kiezend voor de beeldenstormers, wierp zich gretig op elk schandaal dat een blaam kon werpen op de machtige kloosterorden, die zij hun rijkdom en hun autoriteit verweten. In Gent waren enkele maanden geleden negen Augustijner monniken, terecht of ten onrechte verdacht van tegennatuurlijke betrekkingen, na ongehoorde martelingen verbrand om tegemoet te komen aan de dolle woede van het straatvolk, verbitterd tegen de dienaren der Kerk; uit vrees de indruk te wekken dat men een blamerende zaak in de doofpot wilde stoppen had men niet, zoals de wijsheid zou hebben geboden, volstaan met de disciplinaire straffen door de orde zelf opgelegd.

**We gaan de Rekellingestraat in
en slaan links de Jan Breydelstraat in.**

Tijdens onze wandeling passeren we talrijke restaurants. Gent is een te kleine stad om een echt gay restaurant te hebben, dit is een restaurant waar het publiek overwegend holebi is. Uiteraard zijn er meerdere gay run restaurants, dat zijn restaurants die uitgebaat worden door holebi's, voor sommige holebi's een extra reden om dit restaurant te kiezen.

In de Jan Breydelstraat is er bijvoorbeeld The House of Elliott, op de Korenlei is er de Allegro Moderato.

Andere voorbeelden:

Faim fatale in de Belfortstraat, Carte Blanche op de Martelaarslaan, Carlos Quinto in de Kammerstraat.

**Op het einde van de Jan Breydelstraat
lopen we rechtdoor de Korenlei af.**

We bevinden ons op de plaats van de voornaamste haven tijdens de middeleeuwen en later.

Eén van de huizen op de Korenlei heet De Zwaan en heeft dit embleem in de gevel. Het betekent dat het huis vroeger een brouwerij/herberg was met meestal een achterafkamer voor de bevrediging van nog andere lichamelijke behoeften.

De Ravensteinstraat, één van de zijstraten van de Korenlei, werd vroeger de Huurdochterstraat genoemd, wat eveneens verwijst naar prostitutie.

Prostitutie, homoprostitutie en cruising

De buurt waarin zich prostitutie concentreert heeft zich doorheen de geschiedenis regelmatig verplaatst. Klassiek is een plaats waar veel reizigers de stad in- en uitgaan, zoals een haven, later een treinstation en nog later een invalsweg voor auto's.

De prostitutie langs de haven aan de Gras- en Korenlei heeft zich zeer lang gehandhaafd.

Tot na WO II waren er huizen van plezier gevestigd in de zijstraten van de Veldstraat die op de Predikherenlei uitkwamen.

Met de bouw van het Zuidstation op het Zuid bloeide daar de prostitutie op.

Deze is gebleven, ook na de afbraak van het station.

Met de komst van de auto werd vooral de Kortrijksesteenweg opgefleurd met kleurrijke TL-lampen.

De prijs voor een bezoek aan een hoer is doorheen de geschiedenis - men heeft reeds gegevens vanaf de 5e eeuw - vrijwel constant gebleven, nl. min of meer 1 dagloon.

De homoprostitutie is veel minder gedocumenteerd.

Er zijn geen plaatsen bekend in Gent waar georganiseerde homoprostitutie plaats vond.

Men heeft wel enige gegevens over de prijs. Opvallend is dat de prijs voor een homo-hoer veel lager ligt dan voor de hetero-variant, nl. 1/3 tot 1/4 van een dagloon.

Een apart geval zijn de cruisingplaatsen, dat zijn openbare plaatsen (bv. parken, toiletten) waar homoseksuele mannen bijeenkomen om sekspartners te treffen. Daar lopen uiteraard homohoeren rond, maar meestal gaat het om twee personen die zonder betaling met elkaar seks hebben.

Het woord cruising zou afgeleid zijn van het Nederlandse woord "(elkaar) kruisen". Reeds in de Gouden eeuw zouden in Nederlandse steden ontmoetingsplaatsen bestaan hebben. Een bron uit 1762 vermeldt dat sodomieten "kruyssen tot negen uren toe, soo onder het stadhuis als daar agter".

In Gent is het Citadelpark (de delen aan de grot, aan het openluchttheater en aan de waterval) bekend als een cruisingplace, hoewel sinds de komst van het internet het er niet meer zo druk is als vroeger.

Op het einde van de Korenlei gaan we de trap op naar de Sint-Michielsbrug, gaan naar links en wandelen de Sint-Michielsdelling af (richting Korenmarkt).

Aan het begin van de Sint-Michielsdelling bevindt zich de cinema Sfinx.

Als onafhankelijke filmzaal voor de betere, ook niet-commerciële films heeft de Sfinx altijd aandacht besteed aan homofilms.

In de jaren 1970-1980 waren zo'n films nog een zeldzaamheid en had het vertonen ervan een sterke emancipatorische waarde.

Enkele van de belangrijke cineasten uit die periode die in de Sfinx vertoond werden:

- Visconti (The damned, Dood in Venetië, Ludwig)
- Derek Jarman (Sebastiane, een film in het Latijn, Caravaggio, Edward II)
- Pasolini (met als schandaalfilm Salò of De 120 dagen van Sodoma)

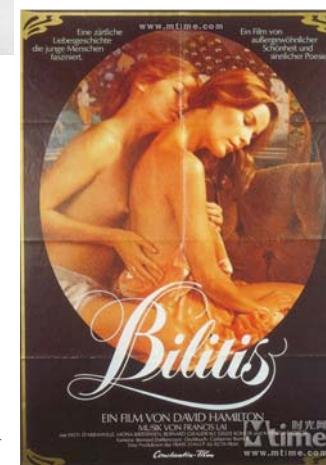
Sebastiane,
Derek Jarman

beeld uit Death in Venice,
Visconti

Another Country, Marek Kaniévski

Bilitis, David Hamilton

Op het Emile Braunplein, aan de voet van het Belfort, stond tot 2009 de beeldengroep die George Minne (1866-1941) beeldhouwde in 1898, de "Fontein der Geknielden", bij de Gentenaars beter bekend als "de 5 pisserkes" (het is nog niet bekend of dit werk zal teruggeplaatst worden).

de Fontein der Geknielden

beeldhouwer George Minne,
samen met een model

Homo-erotiek en kunstenaars

Is de "Fontein der geknielden" met de 5 naakte knapen een homo-erotisch kunstwerk? Minne's werk wordt symbolistisch genoemd: "de typisch frêle lichaamsbouw in zijn beelden en tekeningen leunt aan bij het mensbeeld dat rond de eeuwwisseling verschijnt. De schoonheid lijkt melancholisch, verbonden met kwetsbaarheid, onvolwassenheid, eenzaamheid of een geladen gevoel van disharmonie met de buitenwereld." Voor wie valt voor de schoonheid van knapen is er ongetwijfeld een erotische geladenheid. Dat wil nog niet zeggen dat de kunstenaar dat ook zo bedoeld heeft.

Er zijn geen aanwijzingen dat Minne homo zou zijn geweest. Hij heeft in de Vlaanderenstraat een kamer gedeeld met de schilder Valerius De Saedeleer, maar huwde op zijn 26ste en had zeven kinderen. Wel kan gewezen worden op een gebruik uit die tijd dat in onze tijd anders geïnterpreteerd zou worden. In Brussel woonde een jonge knaap bij hem in, "een tengere Vlaamse jongen met een gezicht als Johannes de Doper", die model stond voor de Fontein. Vanaf 1910 woonde in Sint-Martens-Latem opnieuw een jongen als model bij hem in. Er bestaat een foto van Minne samen met dit kind waarbij beiden naakt (enkel het bovenlichaam is zichtbaar) en in een eerder innige pose afgebeeld zijn.

De Nederlandse, homoseksuele zanger Robert Long verwees naar de Fontein van Minne in een prachtig liefdesliedje met Gent als decor.

*Weet je nog dat we door Gent liepen, schat
weekenden lang in de zon of de kou
jij nam me mee want je kende je stad
maar wat je ook aanwees, 'k zag altijd weer jou*

*'t kasteel en de kerk, die kroeg aan het plein
waarvoor je mijn hand greep en meetrok naar binnen
en later die prachtige stille fontein
met al die figuren van beeldhouwer Minne*

*die knielende knapen uit dof glanzend brons
het leek wel of alles gemaakt voor ons
het was net of die knapen daar knielden
voor twee mensen die van elkaar hielden*

*(eerste strofe van Weet je nog Gent
uit de cd Brand van Robert Long)*

6. Contrarevolutie (1550-1700)

De Sint-Baafskathedraal, oorspronkelijk een romaanse kerk, kreeg een gotisch koor in 1353. Het gotisch schip werd pas in 1559 voltooid. De meeste versiering binnenin is in barokke stijl en werd gefinancierd door bisschop Triest, een rijke edelman die het riant renaissance buitengoed “Belvédère” bezat in Ekkerghem. Triest bestelde tijdens zijn leven een hele reeks kunstwerken voor de kathedraal en maakte van zijn erfenis een legaat om de kerk verder te verfraaien. De barokke stijl was een uiting van de Contrareformatie. De kathedraal is dan ook het perfecte symbool voor deze periode.

Links achteraan in het koor van de kathedraal bevindt zich het praalgraf van bisschop Triest. Hiervoor deed hij een beroep op de Brusselse beeldhouwer Hiëronymus Duquesnoy de jongere.

Hiëronymus werd geboren in 1602, als zoon van Hiëronymus Duquesnoy de oudere, de beeldhouwer van Manneke Pis. Hij maakte reizen naar Rome (waar zijn broer Frans verbleef, eveneens beeldhouwer, vooral bekend om zijn putti, dat zijn beelden van kleine engelen), Florence, Madrid. In 1643 vestigde hij zich in Brussel, waar in diverse kerken werk van hem te zien is (o.a. apostelbeelden in de Sint-Michielskathedraal en een beeld van de heilige Ursula in de Zavelkerk).

In juli 1654 verbleef Hiëronymus in Gent, om er het praalgraf in elkaar te zetten. De afzonderlijke beelden bevonden zich in het koor, in één van de zijkapellen, afgesloten met een gordijn. Daar had de kunstenaar contact met een achtjarige schoenlapperszoon. In de procesarchieven wordt dit als volgt omschreven:
hem bevelende dat hij met zijn handeken soude tasten ende kotelen het dyncxken van den beeldsnijder en dat de beeldsnijder ook taste ende kotelde aan tkulleken en dyncxken van hem.

De beeldhouwer ging bij de jongen ook over tot
“forcing vande fondamenten”.

De jongen bracht al vlug een vriendje van elf jaar mee. De zaak komt echter aan het licht en er komt een proces bij de Gentse schepencbank. Bisschop Triest probeert nog tussenbeide te komen, maar tevergeefs. Hiëronymus wordt schuldig bevonden en wordt op 28 september 1654 verbrand op de Korenmarkt.

Homoseksualiteit en de contrareformatie

De contrareformatie was de poging van de katholieke kerk om de aanvallen door het protestantisme te boven te komen. Uitgangspunt was het Concilie van Trente (1545-1563) dat de misstanden en misbruiken binnen de kerk wou aanpakken en duidelijkheid moest scheppen omtrent de door de protestanten betwiste geloofspunten. De kerk wou opnieuw de rol van grote civilisator en wetgever naar zich toe trekken. Een van de middelen hiertoe was het aanwenden van imponerende kunst die de macht en rijkdom van de kerk zou tonen. Dit leidde in de 16e en vooral in de 17e eeuw tot de barokke stijl.

Tot de besluiten van het Concilie van Trente behoorden:

- priesters werden aangemaand om het celibaat te respecteren,
- het huwelijk moest gesloten worden in een kerk ten overstaan van een priester en getuigen na drievoudige aankondiging, en vervolgens worden vastgelegd in een huwelijksregister.

Geleidelijk aan wordt de biecht belangrijker. Dit alles past in de beweging van toenemende disciplinerende en controle ingezet sinds de renaissance.

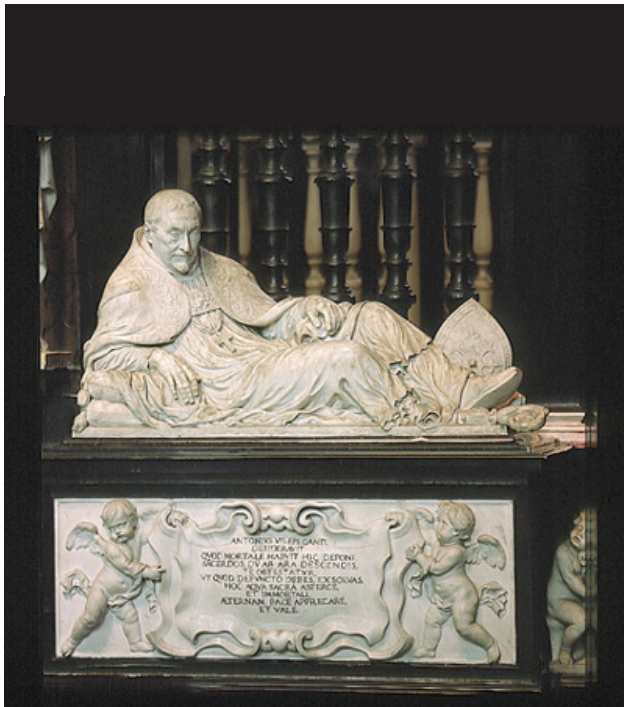
Homoseksualiteit blijft een zonde die bestraft kan worden met de dood.

Hoge heren konden zich daar nog steeds aan onttrekken. Bekend is de homoseksuele geaardheid van Philippe van Orléans (1640-1701, broer van de Franse koning Lodewijk XIV), die een hele reeks homo's beschermde, o.a. de hofcomponist Lully. Gewone burgers werden vaak wel voor de rechter gebracht.

Zo vond in Brugge in 1618 het proces plaats tegen Mayken de Brauwere en Magdalene Van Steene, beschuldigd door de echtgenoot van Mayken. Uit de processtukken blijkt dat Leene contacten had met meerdere vrouwen, maar zich daar niet over schaamde. De interiorisering van taboes, kenmerkend voor het civilisatieproces (zie p. 13), is een proces dat meerdere eeuwen nodig had.

Verondersteld wordt dat tijdens de heksenvervolging, die haar hoogtepunt kende in de 16e en 17e eeuw, een aantal lesbiennes als heks (vaak een ongetrouwde vrouw) op de brandstapel terecht kwamen.

In Gent werd Hiëronymus Duquesnoy de jongere terechtgesteld in 1654.

praalgraf van bisschop Triest door H. Duquesnoy

Het café The Bridge was in de jaren 1970, toen opgehouden door madame Madeleine, het trefpunt van een homoseksuele vriendenkring.

Op het Sint-Baafsplein staat verder Het Nederlandse Toneel Gent. Eén van de belangrijke momenten in de geschiedenis van dit huis was de opvoering van Hugo Claus' Masscheren in 1968: het verschijnen van enkele compleet naakte mannen op de scène leidde tot een aanklacht wegens openbare zedenschennis.

Vermeldenswaard zijn ook:

- de opvoering van "De Jongens" (The Boys in the Band), eind 1969
- de opvoering in 1981 van "Verkeerd", het toneelstuk van Martin Sherman over de vervolging van homoseksuelen door de nazi's, met een magistrale Jef Demedts en Hugo Vandenberghe.

We wandelen in de richting van het stadhuis de Botermarkt op en gaan via de Poeljemarkt en Het Gouden Leeuwplein Klein Turkije in.

In het midden van Klein Turkije was het logement van Albrecht Dürer (1471-1528) toen hij in Gent verbleef en er de befaamde tekening maakte van de leeuw in het Prinsenhof. Een geliefd thema van de kunstenaar was Het Laatste Avondmaal, een bijbelse mythe met (toch bij de evangelist Johannes) een homo-erotische geladenheid.

De liefde tussen Jezus en Johannes bij Rogier Van der Weyden

Jezus en Johannes spelen een grote rol in het werk van Rogier Van der Weyden, een voortrekker van de Vlaamse renaissance (zo kan de periode van de Vlaamse Primitieven zeker aangeduid worden).

Van der Weyden had aandacht voor het individu (misschien heeft hij als eerste een model gebruikt - de heilige Johannes heeft op al zijn schilderijen dezelfde gelaatstreken) en hij beeldde emoties aangrijpend uit.

Het verdriet van Johannes over de dood van zijn vriend Jezus wordt pakkend weergegeven in verschillende van zijn schilderijen.

Van der Weyden is ook de eerste schilder die een naakte heilige schilderde (Christus buiten beschouwing gelaten), nl. de heilige Sebastiaan (op de buitenkant van het schilderij over het Laatste Oordeel, te zien in de Franse stad Beaune).

twee schilderijen van Rogier Van der Weyden
links: buitenkant van Laatste Oordeel
rechts: Christus aan het kruis

De liefde tussen Jezus en Johannes bij Dürer

De band tussen Johannes en Jezus is ook een thema dat vaak terugkomt bij de Duitse schilder Albrecht Dürer (waarschijnlijk ook homoseksueel).

Dürer tekende naast de treurende Johannes aan het kruis ook de Johannes die tijdens het laatste avondmaal "aan de borst van Christus lag". De scènes stralen een grote tederheid en intimiteit tussen Jezus en Johannes uit.

Een homo-erotische interpretatie ligt voor de hand, in de zin van een knapenliefde van de oudere Christus voor de knaap Johannes, die afgebeeld wordt als een baardeloze jongeling.

Dit past duidelijk in de renaissance: het verwijst naar de homo-erotische pedagogische liefde uit de Griekse periode tussen een leermeester en zijn leerling. Het thema werd echter ook al in de middeleeuwen gebruikt.

In vele vrouwenkloosters stond een beeldengroep met Johannes en Jezus, waarbij Johannes teder zijn hoofd op Jezus' schouder laat rusten, terwijl hun handen verstrengeld zijn. Het beeld was symbool voor de innige relatie tussen de kloosterzusters en Christus, wat in de mystieke literatuur erotisch werd ingevuld als een huwelijk tussen Christus en de non.

Het laatste Avondmaal
ets van Dürer

De liefde tussen Jezus en Johannes in het evangelie

De erotische duiding van de liefde tussen Jezus en Johannes is niet in strijd met het evangelie. Wie nauwkeurig het evangelie van Johannes leest (enkel daar wordt deze scène beschreven), merkt dat de aanduiding "de leerling van wie Jezus hield" dient om Johannes te onderscheiden van alle andere leerlingen. Het gaat dus om een liefde die Jezus enkel voelde voor Johannes en niet voor zijn andere volgelingen, m.a.w. het gaat om een andere liefde dan de algemene liefde van een meester voor zijn leerlingen.

Het einde van het Johannes-evangelie kan dan gelezen worden als een verhaal van jaloezie tussen twee beminde: Jezus ruilt zijn beminde Johannes in voor een nieuwe beminde, Petrus, wat niet in goede aarde valt bij Johannes. Petrus zelf is daar verveeld over, maar Jezus antwoordt koudweg: als ik mijn geliefde laat wachten tot ik eventueel zal weerkomen, dan is dat enkel mijn zaak.

Uit het Johannes-evangelie, hoofdstuk 13

Bij deze woorden werd Jezus diep bewogen en plechtig verklaarde Hij: 'Waarachtig, Ik verzeker jullie: een van jullie zal Mij overleveren.' De leerlingen keken elkaar niet begrijpend aan en vroegen zich af wie Hij bedoelde. Een van zijn leerlingen, zijn naaste tafelenoot, rustte aan het hart van Jezus: het was de leerling van wie Jezus hield. Simon Petrus wenkte hem dat hij moest vragen wie Hij toch kon bedoelen.

Uit het Johannes-evangelie, hoofdstuk 21

Toen ze gegeten hadden vroeg Jezus aan Simon Petrus: 'Simon, zoon van Johannes, heb je Me lief, meer dan de anderen hier?' 'Ja, Heer,' zei hij, 'U weet dat ik van U houd.' Daarop zei Jezus: 'Zorg dan voor mijn kudde.' Nogmaals vroeg Hij: 'Simon, zoon van Johannes, heb je Me lief?' 'Ja, Heer,' zei hij, 'U weet dat ik van U houd.' Daarop zei Jezus: 'Wees dan een herder voor mijn schapen.' Nog een derde keer vroeg Hij: 'Simon, zoon van Johannes, houd je van Mij?' Het deed Petrus pijn dat Hij hem voor de derde keer vroeg of hij van Hem hield, en hij zei: 'Heer, U die alles weet, U beseft toch wel dat ik van U houd.' Daarop zei Jezus: 'Zorg dan voor mijn schapen. Waarachtig, Ik verzeker je: als jongeman deed je zelf je gordel om en je ging de weg die je zelf wilde; als je oud bent zul je je armen uitstrekken en je gordel laten omdoen, en je zult een weg gaan die je zelf niet wilt.' Hiermee kondigde Hij aan door wat voor dood Petrus God zou verheerlijken. En na deze voorspelling zei Hij tegen hem: 'Volg Mij.'

Petrus keek om en zag dat de leerling van wie Jezus hield, Jezus volgde. Het was de leerling die zich bij de maaltijd vertrouwelijk naar Hem had toegekeerd en gevraagd had: 'Wie is het, Heer, die U zal overleveren?' Met een blik op hem vroeg Petrus: 'En hij dan, Heer?' Jezus antwoordde: 'Als Ik hem wil laten blijven tot aan mijn komst, wat gaat jou dat dan aan? Volg Me maar!' Zo ontstond onder de broeders het gerucht dat die leerling niet zou sterven. In feite had Jezus niet gezegd: 'Hij zal niet sterven', maar alleen: 'Als Ik hem wil laten blijven tot aan mijn komst, wat gaat jou dat dan aan?'

Ets van Dürer en een beeld van een anonieme kunstenaar, begin 14e eeuw (Museum Mayer Vanden Bergh, Antwerpen)

**Op het einde van Klein Turkije
slaan we rechts de Korenmarkt op.**

Op de Korenmarkt vonden regelmatig executies plaats, o.a. die van Hiëronymus Duquesnoy (zie hiervoor).

Op de plaats van het Italiaans restaurant Malatesta bevond zich tot eind jaren 1980 het bruine café "De korenaar".

Het was een van die cafés die geen echt homocafé zijn, maar, vaak onder impuls van een homovriendelijke bazin, spontaan uitgroeien tot het stamcafé van een homoseksuele vriendenkring.

Een andere klassieker is het halebivriendelijke restaurant Du progrès.

**We wandelen de Korte Munt in
en gaan rechtdoor de Lange Munt in.**

In het 2e zijstraatje links, het Hoefslagstraatje, bevindt zich het halebicafé de Barraza.

**Op het einde van de Lange Munt steken we
het Groot Kanonplein over tot aan de Zuivelbrug.**

Op de Zuivelbrug kijken we rechts en zien op de rechteroever nog enkele oude fabrieksgebouwen. Het zijn nog de enige restanten van de ontelbare fabrieken die vroeger in het stadscentrum stonden.

We nemen ze als symbool voor de periode van de Verlichting en de industrialisatie.

7. Verlichting en industriële revolutie (18e en 19e eeuw)

In de 18e eeuw ontstond de Verlichting, waardoor in het denken van de geleerden de godsdienst volledig naar de achtergrond verschoof ten voordele van het rationeel en vooral wetenschappelijk denken. De wetenschap kwam tot bloei en leidde tot nieuwe uitvindingen. In 1776 bouwde Watt een verbeterde versie van de stoommachine.

In de 19 eeuw kwam de industrialisatie volop op gang.

Sociaal-economisch kwam de burgerij op de voorgrond. Absolutistische regimes werden vervangen door burgerlijke democratieën. De arbeidersklasse werd uitgebuit.

Stedenbouwkundig wou men de oude middeleeuwse stad met haar kronkelende straatjes vervangen door een ordelijk geplande ruime stad die moest getuigen van rationaliteit.

Seksualiteit in 18e en 19e eeuw

Er valt te verwachten dat de Verlichting het belang van seksonderdrukkende godsdienstige regels zou verminderen. Hier en daar was er inderdaad een Verlichtingsdenker die opkwam voor seksuele vrijheid, zoals De Sade of de socialist Fourier (die in zijn "phalanstères", een soort communistische leefgemeenschappen, een soort vrije liefde voorstond). Diderot is één van de Franse denkers die de verdediging van masturbatie en homoseksualiteit op zich nam. Toch bleven dit uitzonderingen.

Het disciplineringsproces, kenmerkend voor de moderne tijd, werd verder gezet en ten top gedreven. De burgerlijke moraal kende verdere verpreutsing. Een toppunt werd bereikt in het sterkst geïndustrialiseerde land, nl. Engeland, waar men spreekt over de Victoriaanse moraal.

In de arbeidersklasse was er een daling van de huwelijksleeftijd. De plattelandjongeren wachtten niet meer tot ze de beschikking kregen over een boerderij, maar trokken meer en meer naar de stad. Het kinderaantal steeg, wat zorgde voor goedkope arbeidskrachten. De katholieke kerk voerde in 1869 een verbod op abortus in (de bescherming van het "heilige leven" is dus pas zeer recent; de vroegchristelijke denker Augustinus stelde dat een foetus pas een ziel kreeg na 24 weken en had geen probleem met zwangerschapsonderbreking daarvóór). Tegelijk steeg het kindersterftecijfer en kwam de vondelingenschuif in gebruik (in Gent was er een schuif aan het ziekenhuis en gesticht Sint-Jan-in-de-Olie, waarvan nu nog Bij Sint-Jacobs de kapel overblijft als galerij Sint-John). De binding seksvoortplanting werd dus nog versterkt.

Er kwam een strijd tegen masturbatie, ondersteund door allerlei theorieën over de schadelijke gevolgen ervan (je wordt er doof van).

Uit “Le Rêve de d’Alembert” van Denis Diderot

Dokter Bordeu: Mejuffer, kunt u mij zeggen welk profijt of welk plezier wordt verschaft, hetzij aan de enkeling hetzij aan de gemeenschap, door kuisheid en strenge onthouding?

Mejuffer de l'Espinasse: Geen enkel toch zeker!

Dokter Bordeu: Dus ondanks de fraaiklinkende lofprijzingen die het fanatisme er aan heeft verspild, en ondanks de burgerlijke wetten waarmee ze worden beschermd, zullen wij kuisheid en onthouding schrappen uit de lijst van deugden, en het er over eens zijn dat er niets zo kleinzielig, lachwekkend, absurd, schadelijk, niets zo verachtelijk is als kuisheid en onthouding, en dat er geen groter kwaad bestaat, - behalve dan het kwaad dat men welbewust doet - dan beide zeldzame eigenschappen.

Mejuffer de l'Espinasse: Hiermee kan ik het nog steeds eens zijn.

Dokter Bordeu: Pas op, ik waarschuw u. Zometeen deinst u terug.

Mejuffer de l'Espinasse: Dat doen wij nooit.

Dokter Bordeu: En de handelingen die in afzondering worden gepleegd!

Mejuffer de l'Espinasse: Wat is daarmee?

Dokter Bordeu: Wat daarmee is? Die geven de eenling genot, op zijn minst, endus is ons uitgangspunt verkeerd, of...

Mejuffer de l'Espinasse: Bedoelt u, dokter...

Dokter Bordeu: Ja natuurlijk, Mejuffer! En wel om de volgende reden: ze zijn even onverschillig en daarbij niet in elk opzicht even nutteloos. Het is een behoefte, en zelfs als men er niet uit behoefte toe komt, is het nog altijd aangenaam. ...

Dokter Bordeu: ... ik zeg u van mijn filosofie, wat de geheel naakte Diogenes zei tegen de jonge beschroomde Athener met wie hij zou gaan worstelen: Vrees niets, mijn zoon, ik ben niet zo vervaarlijk als dit hier.

Mejuffer de l'Espinasse (zich de ogen bedekkend): Dokter, ik weet al wat u nu gaat zeggen en ik wed...

Dokter Bordeu: Ik niet. U wint toch. Ja Mejuffer, zo denk ik er over.

Mejuffer de l'Espinasse: Wat! Of men zich nu tot de eigen soort beperkt of niet?

Dokter Bordeu: Zo is het.

Mejuffer de l'Espinasse: U bent monsterlijk!

Dokter Bordeu: Niet ik, maar de natuur, of de maatschappij. ... ik ga u de volgende vraag stellen. Er zijn twee puur wellustige handelingen, zij geven beide uitsluitend genot, ze dienen nergens toe; de ene handeling geeft slechts aan één genot, terwijl de andere hierin een soortgelijk wezen, - man of vrouw, want geslacht en zelfs functie van het geslacht doen hier niet terzake - deel laat hebben. Ten gunste van welke handeling zal het gezonde verstand zich uitspreken?

Mejuffer de l'Espinasse: Zulke problemen gaan mijn verstand te boven.

Dokter Bordeu: Ach! Na vier minuten een man geweest te zijn trekt u plotseling uw vrouwentooi weer aan en wordt u weer een echte vrouw! Vooruit dan maar! Wel, dan moet u ook maar als vrouw behandeld worden... Dat is dan dat. Men hoort niets meer over Madame du Barry... Maar u luistert niet... waar zit u nog over te piekeren?

Mejuffer de l'Espinasse: Over die combinaties, die volgens mij allemaal tegennatuurlijk zijn.

Dokter Bordeu: Alles wat is, kan tegennatuurlijk noch buitennatuurlijk zijn. Zelfs vrijwillige kuisheid en onthouding zijn dat niet.

Perverse seksualiteit in 18e en 19e eeuw

Vanuit de optiek van de algemene disciplinerende en controle ontstond er wetenschappelijke belangstelling voor seksualiteit en haar vele varianten die men beschouwde als afwijkingen. Men stelde hele lijsten van perversies op.

Waar men vroeger over een religieuze categorie beschikte om het menselijk gedrag te normeren - zonde -, werd deze in de nasleep van de Verlichting vervangen door een wetenschappelijke categorie: ziekte.

In dit kader werd rond 1870 voor het eerst het woord homoseksualiteit gebruikt (vroeger sprak men over sodomie).

Meer emancipatorisch ingestelde wetenschappers gebruikten het begrip “het derde geslacht”. De Franse schrijver André Gide smeedde het begrip “uraniërs”.

Buiten deze beperkte, vooral wetenschappelijke kringen, werd over homoseksualiteit niet gesproken.

Maatschappelijk gezien werd homoseksualiteit doodgezwegen. Het was “the love that dare not speak its name” zoals lord Alfred Douglas (minnaar van Oscar Wilde) dichtte. De onderdrukking uitte zich niet langer in vervolging met processen, maar in het totaal negeren van het fenomeen. Bij ons zijn er dan ook geen processen bekend in de 19e eeuw. In Engeland is er het geruchtmakende proces tegen Oscar Wilde.

Vrouwen beschikten over een bijzonder middel om meer rechten te bekomen: zich verkleden als man. Dit gebeurde om verschillende redenen.

De Gentse Marie Schellinck verkleedde zich als man om in het leger te kunnen gaan. Ze werd later door Napoleon onderscheiden wegens haar moed op het slagveld.

De minnares van Voltaire, markiezin Du Châtelet, verkleedde zich als man om in een café binnen te kunnen en zo deel te nemen aan discussies met mannen.

Voor lesbische vrouwen gaf travestie de mogelijkheid om met een vrouw wettelijk te huwen.

Een openlijke relatie tussen twee vrouwen gaf groot schandaal. Berucht waren bv. de “ladies of Llangollen”, twee jonge vrouwen uit de Ierse upperclass die in 1778 beiden thuis wegliepen en gingen samenwonen. Nadat “rebelse” kunstenaars als Shelley en Byron de dames ontdekt hadden en met bezoeken vereerden, kreeg het koppel uiteindelijk een toelage van de Britse koning.

**We gaan de brug niet over,
maar wandelen de Meersenijsstraat in
naar de Vrijdagmarkt.**

In de Meersenijsstraat was er vroeger op nr. 3 de Sherry Lane, aanvankelijk een homobar, later een bar voor lesbiennes (nu is er het restaurant Le fin du monde gehuisvest).

Ook de 2 homobars in de Kleine Vleeshuisstraat en het café Metro (“bij Arlette”) aan het station zijn ondertussen voltooid verleden tijd.

8. Eerste golf van emancipatie (1890-1930)

In de hoek van de Vrijdagmarkt domineert het gebouw van de Vooruit, gebouwd in 1899, aanvankelijk een socialistisch grootwarenhuis, waar de arbeiderscoöperatieve vereniging goederen aankocht en deze zo goedkoop kon aanbieden aan hun leden.

In 1913 bouwde de Vooruit een feestpaleis (met o.a. een cinemazaal) in de Sint-Pietersnieuwstraat. Eind jaren 1970 was het echter in onbruik en in verval. Begin jaren 1980 werd het opnieuw als een kunstencentrum in gebruik genomen en gerestaureerd. De halebogroepen gebruikten in de jaren 1980 de concertzaal van de Vooruit (de onderste grote zaal) als locatie voor hun fuiven. Er waren toen maar een stuk of drie fuiven per jaar. In de jaren 1990 nam het aantal fuiven sterk toe. Ook de kleinere balzaal van de Vooruit werd gebruikt.

De Vooruit in de Sint-Pietersnieuwstraat is nog steeds de fuifplaats bij uitstek, maar heeft sterke concurrentie gekregen. De jongerengroepen geven regelmatig fuiven in de studentenfuifzaal Twieoo in de Overpoortstraat.

Grote dancings (bv. de Culture Club vanaf jaren 1990) houden gay avonden. Er zijn ook kleinere privé initiatieven, maar die hebben niet altijd succes.

Als gebouw van de arbeidersbeweging kan de Vooruit symbool staan voor andere emancipatiebewegingen die vanaf het einde van de 19e eeuw de kop opsteken.

Meerdere vormen van emancipatie

In de loop van de 19e eeuw kwamen de arbeiders op voor gelijkberechtiging, wat leidde tot de successen van de socialistische beweging. Op het einde van de eeuw ontstonden twee andere emancipatiebewegingen, die in het begin van de 20e eeuw tot enkele bescheiden successen leidden.

Ten eerste eisten de vrouwen gelijkberechtiging. De suffragettes kwamen op voor stemrecht voor vrouwen (wat niet onmiddellijk gerealiseerd werd: pas in 1945 kregen vrouwen in België stemrecht). Vrouwen kregen wel toegang tot hogere studies.

Vrouwen uit hogere kringen konden zich permitteren om ongehuwd te blijven. Sommige vrouwen – waaronder ongetwijfeld een aantal lesbiennes – gingen samenwonen. Men sprak rond 1900 dan van een “Boston marriage”. Zo'n vorm van samenleven komt ter sprake in de roman “The Bostonians” (1886) van Henry James.

Ten tweede stopte de verpreutsing. Er kwam een seksuele emancipatie op gang.

Eerste golf van seksuele bevrijding en terugval

Uitingen van de eerste seksuele emancipatiebeweging waren vormen van decadente en naturalistische literatuur op het einde van de 19e eeuw, tolerantere badmode in het begin van deze eeuw (samenhangend met het begin van de vrije tijdsindustrie, verbonden o.a. met de “congé payé”), een vrijere levensstijl in de “gay twenties”.

Hier en daar waren er ook personen die opkwamen voor de gelijkberechtiging van homoseksuelen.

Schrijvers verwerkten het thema in hun werken, zij het meestal op voorzichtige wijze (Proust, Gide, D'Annunzio, Thomas Mann, Couperus). Homoseksuele kunst, zoals de fotografie van von Gloeden, bleef hoofdzakelijk een “underground” aangelegenheid. Het lesbische boek “The Well of Loneliness” van Radclyffe Hall uit 1928 werd verboden. Op wetenschappelijk vlak probeerde een moedige enkeling een mentaliteitswijziging te bevorderen, zoals Magnus Hirschfeld met de oprichting van zijn Wissenschaftlich-Humanitäres Komitee (1897) en later het Institut für Sexualwissenschaft (1919).

Van een homobeweging kan echter niet gesproken worden.

De zich ontwikkelende homosubcultuur met specifieke ontmoetingsplaatsen was verplicht verborgen te blijven. Enkel in de jaren 1920 en begin jaren 1930 was een zekere openheid mogelijk, voornamelijk in Berlijn.

Met de economische crisis in de jaren 1930 trad er in het Westen een stagnatie op van deze verschillende emancipatietendensen.

In Duitsland was er onder de nazi's sprake van een achteruitgang.

Vrouwen moesten terug aan de haard. Een vrouw die de moederrol niet opnam werd beschouwd als asociaal.

Later werden de “asociale” een aparte categorie van de gevangenen in de concentratiekampen, met een zwarte driehoek als herkenningsteken. Naast bedelaars en “werkonwilligen” werden ook prostituees en lesbiennes in deze categorie ingedeeld. In de USA zijn er lesbische groepen die de zwarte driehoek als symbool gebruiken.

Onmiddellijk nadat Hitler aan de macht was gekomen (1933), vielen de nazi's het Instituut van Magnus Hirschfeld binnen en verbrandden in het openbaar zijn bibliotheek.

De Berlijnse clubs voor homo's en lesbiennes werden gesloten.

Er ontstond een jacht op homo's waarvan er velen terecht kwamen in de concentratiekampen.

In het kamp kregen de homo's een roze driehoek opgenaaid.

Men schat dat de nazi's in totaal 100.000 mannen arresteerden, van wie er 50.000 in de gevangenis terecht kwamen. Er kwamen tussen 6.000 tot 9.000 homo's om in de kampen. De homobeweging zal na WO II de roze driehoek als symbool kiezen voor homoseksualiteit en de strijd voor halebirechten.

Herkenningstekens

Homoseksuelen hebben doorheen de geschiedenis verschillende symbolen gebruikt. Enkele voorbeelden:

- groene anjer: in Parijs rond de eeuwwisseling staken de herenlievende heren een groene anjer in hun knoopsgat (o.a. Oscar Wilde)
- roze driehoek: de nazi's naaiden in de kampen een roze driehoek op de gevangenis tenue van homoseksuelen; in de jaren 1960 overgenomen door de militante homobeweging om de nadruk te leggen op de discriminatie en het verzet ertegen
- regenboogvlag: symbool van homobeweging sinds de jaren 1990, om de nadruk te leggen op de diversiteit.

**We gaan langs het gebouw van de Vooruit
de Waaistraat in naar het Edward Anseeleplein.**

Op het Anseeleplein kwamen en verdwenen meerdere homobars naast elkaar, met namen als de Rolls en de Banana's.

**We keren via de Garensteeg terug naar de Vrijdagmarkt
en gaan de Kammerstraat in naar ons vertrekpunt, Casa Rosa.**

Casa Rosa kan symbool staan voor de tweede emancipatiegolf.

Foto van weekend
van de Rooie Vlinder,
eind jaren 1970

9. Tweede golf van emancipatie (vanaf 1960)

Na de tweede wereldoorlog begon een periode van materiële welvaart. De arbeidersbeweging streed voor verdere uitbreiding van de sociale zekerheid - vanaf 1980 is dat voor het behoud ervan tegen de neoliberale aanvallen in.

In 1950 kwam de anticonceptiepill op de markt. De band tussen seks en voortplanting werd daardoor losser. In de jaren 1960 ontstond de hippiebeweging. De jongeren kwamen op voor meer vrijheid en gelijkheid. Men streed voor seksuele bevrijding: er verschenen boekjes over standjes, men experimenteerde met losse relaties, wonen in communes, voorhuwelijkse seks.

De feministische beweging ging een stap verder dan vroeger: niet alleen gelijke rechten waren belangrijk, ook de traditionele rolpatronen moesten vernietigd worden. Men las *Le deuxième sexe* van Simone de Beauvoir, *Dolle Mina's* verbrandden hun bh als symbool van hun onderdrukking.

Er kwam een spectaculaire toename van de vrouwelijke deelname aan het economisch proces, echter met blijvende discriminaties i.v.m. loon en carrière-mogelijkheden en een kleiner succes in de privésfeer (seksisme blijft aanzienlijk, huishouden nog altijd in hoofdzaak een vrouwenaangelegenheid).

Sommige radicale feministen werden lesbisch uit principe: een vrouw mocht niet met de vijand heulen, dus geen relatie aangaan met een man. Dit wordt mooi beschreven door de Nederlandse Anja Meulenbelt in *De schaamte voorbij*. In België vertoonden de meeste feministen weinig solidariteit met de lesbische zaak.

Als gevolg van deze beide bewegingen (seksuele bevrijding en vrouwenbevrijding) ontstond in de jaren 1970 ook een strijd voor emancipatie van holebi's.

De vakwerkgroep Wijsbegeerte en moraalwetenschappen van de Gentse universiteit heeft in de strijd voor meer seksuele vrijheid in Vlaanderen een grote rol gespeeld.

Enkele voorbeelden:

- de filosoof Jaap Kruithof pleit in 1961 op TV voor voorbehoedsmiddelen en voorhuwelijkse seks (en wel nog op Goede Vrijdag: er was weken lang tumult in katholiek Vlaanderen)
- de moraalwetenschapper Jos Van Ussel publiceert boeken over de geschiedenis van seksualiteit
- de filosoof Etienne Vermeersch stelt in zijn hoedanigheid van Decaan het grote auditorium E ter beschikking aan de Rooie Vlinder voor de opvoering van de Nederlandse pedito-musical "Snoepjes", waarvan de vertoning in een stedelijke feestzaal verboden was door toenmalig schepenen van onderwijs Piet Van Eeckhout.

Gent heeft als studentenstad een grote rol gespeeld in de Vlaamse halebibeweging. Je zou kunnen stellen dat in de periode 1960-1980 in Gent vooral “radicale”, politiek bewuste groepen actief waren, terwijl in Antwerpen de nadruk lag op het uitgangsleven en de aanvaarding van “brave anders geaarden”.

Enkele mijlpalen van de homobeweging 1960-1980 in Gent

- oprichting van de Gentse Werkgroep Homofilie in 1969, die o.a. kiss-ins organiseert in de uitgangsgelegenheden aan de Kuiperskaai (homo's gaan naar gewone dancings en kussen elkaar daar)
- de Rode Hond (een militante, linkse groep gegroeid uit de Gentse Studentenwerkgroep) nam als homogroep deel aan de nationale abortusbetoging in Gent op 24 maart 1973
- in Gent werd in 1974 Sappho opgericht, de eerste autonome lesbische vereniging,
- oprichting van de militante linkse groep de Rooie Vlinder in 1976 die de homo beweging socialistisch en feministisch wilde maken en daarbij als strategie voor de confrontatie koos - men tute zich op en noemde zich complexloos “janet”,
- de Rooie Vlinder organiseerde in Gent op 18 maart 1978 een eerste Vlaamse homodag met als eis de afschaffing van artikel 372bis (dat homoseksueel contact slechts toeliet vanaf 18 jaar i.p.v. 16 jaar zoals bij heteroseksueel contact).

Enkele mijlpalen van de homobeweging elders in Vlaanderen

- de Brusselse Suzan Daniel richt in 1953 een Centre Culturel Belge op,
- oprichting van diverse Gespreks- en Ontmoetingscentra (GOC); het GOC van Gent had tot begin de jaren 1980 een ontmoetingsruimte in Ekkergem,
- zanger Will Ferdy deed coming out op TV in 1970,
- Infoma werd opgericht als een pluralistisch samenwerkingsverband van een tiental groepen (GOC's, Gentse Studentenwerkgroep, de lesbische groep Sappho) in 1975,
- de fusie van Infoma en de christelijke koepel (Federatie van Vlaamse Sjaloomgroepen) tot de Federatie Werkgroepen Homofilie,
- de actiegroep Het Roze Actiefront werd opgericht na de ontbinding van de Rooie Vlinder in 1981; het RAF deelde o.a. pamfletten uit aan schoolpoorten.

Enkele slogans van de Rooie Vlinder

- Wij vragen geen plaatsje onder de zon, wij willen een ander strand,
- Wie zich geen homo noemt, wordt als hetero bekeken,
- Een Chinese vaas is ook schoon, maar je gaat er niet mee slapen,
- Het wordt tijd dat de homobeweging socialistisch wordt,
- Vrouwenstrijd, homostrijd, dezelfde strijd?
- Janet worden is geestig!

twee affiches uit het archief van de Rooie Vlinder

De komst van aids leek een gevaar voor de beweging, maar vanaf eind de jaren 1980 is er een stroomversnelling op gang gekomen.

Enkele mijlpalen in de halebibeweging na 1980

- oprichting van recreatieve en socio-culturele groepen; in Gent het Gehoor (tot 2004) en de sportclub Auricula, verder de lesbische groep Accent op Roze,
- oprichting van jongerengroepen (in Gent Verkeerd Geparkeerd), overkoepeld door Wel Jong Niet Hetero,
- het tijdschrift van het RAF, De Janet van Antwerpen, en het tijdschrift van de FWH, De Homo- en Lesbiennekrant, smelten samen tot Zizo,
- de organisatie vanaf 1990 van Roze Zaterdagen, eerst tweejaarlijks (in 1992 in Gent), later jaarlijks in Brussel (nu Gay Parade genoemd),
- de oprichting in 1996 van het Fonds Suzan Daniel, dat zorgt voor een halebibeweging archief (nu gehuisvest in het AMSAB in de Bagattenstraat).

Vanaf de jaren 1990 kwam er een positieve houding van de overheden. Alle wettelijke discriminatie is in België weggewerkt. De overheid voert een actief anti-discriminatiebeleid. Op vlak van de mentaliteit bij de heterobevolking moet er echter nog veel veranderen.

In Gent steunt het stadsbestuur het holebihuis Casa Rosa, geopend in 2000. Het huisvest de kantoren van de eigen medewerkers en ook van Cavarria (voorheen de Holebifederatie) en de koepel van jongerenverenigingen Wel Jong Niet Hetero. Plaatselijke groepen kunnen er terecht in vergaderruimtes en polyvalente ruimtes. Het café werd uitbesteed aan het privé-initiatief.

10. De toekomst

De groei van materiële welvaart kan niet blijven duren, o.a. wegens milieuproblemen (het gebruik van natuurlijke hulpbronnen overtreft reeds de draagkracht van de planeet, wat tot ineenstorting van het ecologisch systeem zal leiden). De noodzakelijke gevolgtrekking hieruit - we moeten geluk zoeken buiten de materiële welvaart - wil nog bijna niemand onderschrijven, terwijl iedereen de problemen toch aanvoelt. Als gevolg van deze onzekerheid is er een opgang van extreem rechts dat de seksuele vrijheid en de gelijke behandeling van vrouwen en holebi's wil terugschroeven.

Voorlopig heeft deze strekking nog niet de overhand. De seksuele vrijheid en de gelijke behandeling van vrouwen houden voorlopig nog stand.

De algemene mentaliteit bij de mensen moet nog veel verbeteren. Coming out als leerling op een middelbare school blijft moeilijk en daardoor nog steeds eerder uitzondering dan regel.

En vooral: aangezien de onzekerheid op wereldvlak blijft toenemen (denk aan problemen zoals terrorisme en vluchtelingen), blijft ook de dreiging van verdere verrechtsing bestaan. Waakzaamheid blijft geboden.

Het is belangrijk dat holebi's hun bestaan openlijk tonen en aanwezig blijven in het openbaar leven en duidelijk maken dat ze geen achteruitgang zullen aanvaarden, dat ook zij in hún tuin van het geluk willen blijven.

Casa Rosa heeft als ontmoetingscentrum en als thuishaven van de beweging nog een belangrijke taak in de toekomst.

IN GENT HOEBIWAANDELING

